

Voorzitters GGZ Nederland en KNMG over beroepsgeheim in samenwerkingsverbanden

‘Informatie delen is geen doel op zich’

Met de groeiende vraag aan gegevensverstrekking binnen samenwerkingsverbanden, lijkt het soms alsof het medisch beroepsgeheim in een vrije val is beland. Er bestaat in ieder geval veel onduidelijkheid over de kaders voor het delen van patiëntinformatie door zorgprofessionals. De deze week verschenen ‘Wegwijzer beroepsgeheim in samenwerkingsverbanden’ zet de onmogelijkheden én mogelijkheden op een rij. “De wegwijzer is bedoeld om samenwerking te bevorderen, niet om deze tegen te werken”.

Voorzitter van GGZ Nederland Jacobine Geel en KNMG-voorzitter Rutger Jan van der Gaag waren betrokken bij de totstandkoming van de **publicatie** voor zorgprofessionals. Zij delen hun zorgen over het hellend vlak waarop het beroepsgeheim zich momenteel bevindt. “Om uiteenlopende redenen leek het ons nuttig om nog eens goed de punten op de i te zetten: wat kan er wel en wat kan er niet?”, zegt Van der Gaag. De op handen zijnde stelselwijzigingen in het sociaal domein vormden hier deels de aanleiding voor. Maar er speelt meer.

Veiligheidshuizen

Van der Gaag: “Vanuit de Veiligheidshuizen horen wij steeds vaker een geluid dat het beroepsgeheim binnen het samenwerkingsverband ruim mag worden geïnterpreteerd. Ook het ministerie van Veiligheid en Justitie lijkt het beroepsgeheim op te willen rekken, met het doel de opsporing te bevorderen. Dat vinden wij een zorgwekkende ontwikkeling.”

“Als GGZ Nederland zien wij dat het veiligheidsbelang het beroepsgeheim steeds meer onder druk zet”, beaamt Geel. “Niet voor niets hebben wij een groot punt gemaakt van de politieoproep in de zaak Els Borst. De vraag aan artsen uit de omgeving van de oud-minister om verdacht gedrag bij psychiatrisch patiënten aan de politie door te geven, ging veel te ver. Daar werd de grens duidelijk overschreden.”

Beide voorzitters zijn ervan overtuigd dat het beroepsgeheim de veiligheid juist ten goede komt. De samenleving is er volgens hen bij gebaat dat iedereen vrije toegang heeft tot de gezondheidszorg, zonder dat vertrouwelijke gegevens op straat komen te liggen. Dat voorkomt dat mensen de hulpverlening gaan mijden of in een (te) laat stadium hulp zoeken. “Het beroepsgeheim is er niet voor niets, en in de eerste plaats voor de patiënt, aldus Van der Gaag. “Bovendien kan het bij een gerechtvaardigd belang doorbroken worden. Niet alle artsen hebben veel ervaring met gegevensuitwisseling met andere professionals. Dan raak je onder druk wel eens de pedalen kwijt. Daar kan de Wegwijzer uitkomst bieden.”

Helderheid, ook voor ketenpartners

Niet alleen de zorgprofessionals, zoals artsen, psychologen, verpleegkundigen en verzorgenden, kunnen hun voordeel doen met de publicatie. Ook diverse ketenpartners hebben er volgens de initiatiefnemers baat bij om te weten wat de grenzen en mogelijkheden van zorgprofessionals zijn rond het delen van medische gegevens. En waarom dit zo is.

Geel: “De wegwijzer is bedoeld om samenwerking te bevorderen, niet om deze tegen te werken. Ketenpartners spreken soms een andere taal. Af en toe lijken zorg- en veiligheidsprofessionals lijnrecht tegenover elkaar te staan. Het is dan: ‘Jullie willen ook nooit wat delen’ tegenover: ‘Jullie willen alles delen’. Onbekendheid met de regels uit het gezondheidsrecht kan leiden tot onbegrip.

Daarnaast bestaan er ook veel maatschappelijke misverstanden over het medisch beroepsgeheim. Nu de zorg grotendeels in het gemeentelijk domein komt te liggen, zijn dergelijke kwesties geïntensiveerd. Deze Wegwijzer maakt ieders eigen verantwoordelijkheid duidelijk”. “Daarmee willen we tevens de sfeer van ‘Wat doe je nou moeilijk?’ tegengaan”, vult Van der Gaag aan. “Ook ketenpartners hebben behoefte aan helderheid.”

Vier uitzonderingen

Er zijn vier uitzonderingen op de geheimhoudingsplicht, die in de Wegwijzer uitgebreid aan de orde komen. Het betreft toestemming van de cliënt/patiënt, een wettelijke verplichting, het meldrecht en het conflict van plichten. De eerste uitzondering opent wellicht de meeste deuren. Een zorgprofessional mag zijn geheimhoudingsplicht met toestemming van de patiënt immers doorbreken. Als de patiënt centraal staat en overal bij betrokken wordt, zal deze vertrouwen voelen in het proces en eerder toestemming geven voor het delen van relevante informatie, zo stelt de Wegwijzer.

Patiëntcontact

Daarvoor zijn in het patiëntcontact, volgens Van der Gaag, nog wel wat drempels weg te nemen. “Het is essentieel dat je eerst met betrokkenen zelf praat. Als kinder- en jeugdpsychiater heb ik geleerd hoe belangrijk het is om niet over, maar mét kinderen en hun ouders te praten. Patiënten blijken zelf vaak veel beter te kunnen verwoorden waar ze tegenaanlopen dan een grote groep knappe koppen bij elkaar.”

Hij geeft toe dat zulke gesprekken niet altijd makkelijk zijn. “Ik merk dat medewerkers van een Veiligheidshuis om allerlei hen moverende - maar naar mijn mening meestal onterechte - redenen, ervoor kiezen om in een lastige situatie niet eerst het gesprek met de cliënt aan te gaan. Denk bijvoorbeeld aan een vermoeden van kindermishandeling. Toch is het mijn ervaring dat, als je je zorgen uitspreekt over de blauwe plekken bij een kind en aan de ouders vraagt wat ze nodig hebben om de situatie te veranderen, zij meestal juist opgelucht reageren.”

“Door patiënten en cliënten te betrekken bij je eigen overwegingen, maak je de situatie voor hen ook minder bedreigend”, vult Geel aan. Van der Gaag knikt. “Een patiënt overziet lang niet altijd met wie je welke gegevens allemaal deelt. Er kan bij hen ook een zekere angst bestaan: als ik niet meewerk heeft dat nadelige gevolgen. Dan pakken ze mijn uitkering misschien wel af.”

Conflict van plichten

De tweede uitzondering op de geheimhoudingsplicht, de wettelijke verplichting, zal over het algemeen geen punt van discussie vormen. Deze geldt bijvoorbeeld bij het vaststellen van een infectieziekte, dwangbehandeling of bij een overlijden. Onder het meldrecht vallen het meldrecht voor de verwijs index risicojongeren (VIR) en het meldrecht kindermishandeling en huiselijk geweld. Bij de laatste geldt dat de professional een afweging dient te maken over het risico dat het slachtoffer loopt. Hierbij speelt in zekere zin ook het conflict van plichten een rol, de uitzondering op het beroepsgeheim die in het veld de meeste vragen oproept.

Kortgezegd komt het conflict van plichten er op neer dat wanneer geen toestemming verkregen kan worden, maar ernstige schade aan de patiënt of een ander voorkomen kan worden door informatie aan een derde te verstrekken, dit onder bepaalde voorwaarden is toegestaan. De Wegwijzer licht deze uitzondering toe aan de hand van een aantal voorbeelden. Om professionals op weg te helpen, zal op de websites van de initiatiefnemers ook een rubriek van veel gestelde vragen, aan de wegwijzer gekoppeld worden. Deze is momenteel nog in ontwikkeling.

Afweging ligt bij de zorgprofessional

“De publicatie biedt geen pasklare antwoorden voor iedere situatie. Dat zou ook onmogelijk zijn”, stelt Geel. “Het is geen kwestie van een afvinklijstje. Informatie delen is geen doel op zich. De Wegwijzer is het begin van een route. De Wegwijzer benadrukt dat de afweging bij de zorgprofessional ligt, en maakt duidelijk waar er iets te wegen valt. Je raakt op den duur geoefend om dergelijke afwegingen te maken. Het is een voortgaand proces van toetsing. Daar zullen we ook hard aan blijven werken.”

Wegwijzer beroepsgeheim in samenwerkingsverbanden

De Wegwijzer beroepsgeheim in samenwerkingsverbanden is opgesteld door:

- **KNMG** – Koninklijke Nederlandsche Maatschappij tot bevordering der Geneeskunst
- **GGZ Nederland**
- **AJN** – Artsen Jeugdgezondheidszorg Nederland
- **LHV** – Landelijke Huisartsen Vereniging
- **NIP** – Nederlands Instituut van Psychologen
- **NVvP** – Nederlandse Vereniging voor Psychiatrie
- **SVG** – Stichting Verslavingsreclassering ggz
- **V&VN** – Verplegenden en Verzorgenden Nederland
- **VVAK** – Vereniging Vertrouwensartsen Kindermishandeling

De publicatie **Het beroepsgeheim in samenwerkingsverbanden. Een Wegwijzer voor zorgprofessionals** is als download beschikbaar op onder andere de websites van de KNMG en GGZ Nederland.